

OIKEUDENKÄYNTIAVUSTAJAN SÄÄNTELYSTÄ ASIANAJAJALIITON JUHLAVUOTENA

(Über die Regulierung des Rechtsbeistands im Jubiläumsjahr des Anwaltsvereins)

Suomen Asianajajaliitto ry perustettiin Turussa 24.3.1919. Kansalaisten oikeudellisia asioita hoitavat asiamiehet olivat jo aiemmin perustaneet paikallisia asianajajayhdistyksiä. Kun lainsäädäntöaloitteet asianajajatoimen valtakunnallisesta järjestämisestä olivat kariutuneet, päättivät silloiset asianajajat kutsua koolle kokouksen, jossa Suomen asianajaja-ammattikunta järjestäytyisi valtakunnallisesti.

Avauspuheenvuorossaan Suomen Asianajajaliitto ry:n ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittu Alfred Holmström totesi mm. seuraavaa: ”Varmaankin olemme kaikki yksimielisiä siitä, että maan asianajolaitoksen järjestäminen nyttemmin on ehdottomasti välttämätöntä. Kun lainlaatijamme, huolimatta hallituksen tarmokkaista yrityksistä toteuttaa tämä järjestämisajatus, eivät ole ottaneet huomioon niitä painavia syitä, joita maan etevimmät oikeusoppineet ja kokeneimmat tuomarit ovat hallituksen käsityksen tueksi esittäneet, on luonnollisesti meidän, Suomen lainoppineiden asianajajain, tehtävänä koettaa vapaaehtoisen yhteenliittymisen tietä toteuttaa ehdotettu järjestäytyminen. Kuitenkin tahdomme nimenomaan korostaa, että yhteenliittymistämme ei ole aiheuttanut halu sen kautta saavuttaa aineellisia etuja,

sillä puhtaasti itsekkäältä näkökannalta katsoen ovat nykyään vallitsevat vapaat, mutta järjestäytymättömät olot meille taloudellisesti edullisemmat kuin miksi ne muodostuvat vapaaehtoisesti alistaessamme toimintamme julkisen kontrollin alaiseksi. Me liitymme yhteen etupäässä työskenneläksemme todellisen asianajajasäädyn luomiseksi länsieurooppalaisessa merkityksessä, säädyn, joka on täysin tietoinen niistä velvollisuuksista, jotka liittyvät sen korkeaan tehtävään, antaa oikeusapua, mutta joka myöskin samalla vaatii, että sille tunnustetaan välttämätön, tuomarin toimen kanssa täysin tasa-arvoisen elimen arvo meidän oikeuselämässämme”.

Suomen Asianajajaliitto ry:n perustamisen myötä ammattikuntamme järjestäytyi valtakunnallisesti. Länsimaiseen oikeuskulttuuriin keskeisesti kuuluva ammattikunnan julkisen tehtävän ja velvollisuuden virallistama asema kuitenkin vielä puuttui. Keskeiseksi tavoitteeksi muodostuikin vaikuttaminen siihen, että Suomen asianajajalaitos saisi virallisen tunnustuksen lainsäädäntöteitse. Huhtikuussa 1958 Eduskunnalle annettiin komiteatyöskentelyn pohjalta laadittu hallituksen esitys laiksi asianajajista. Hallituksen esityksessä todetaan mm.: ”Valtion tärkeimpiä tehtäviä on tehdä kansalaisille

mahdolliseksi toteuttaa ne oikeudet, jotka oikeusjärjestyksen mukaan heille kuuluvat, sekä luoda takeet sille, että kansalaisilta vaadittu velvollisuuksien täyttäminen pysyy oikeusjärjestyksen puitteissa”.

Dosentti Heikki Pihlajamäen teoksesta *Suomalaisen asianajajakunnan historia ilmenevistä syistä meillä päädyttiin noudattamaan Ruotsin esimerkkiä. Suomessa ei monen muun länsimaan tavoin päädytty asianajajamonopoliin vaan siihen, että kaikki saivat hoitaa oikeudellisia asioita. Asianajajaliiton jäsenen erotti siitä, että vain hänellä on oikeus käyttää asianajaja -nimikettä.*

Asianajajamonopolista on toki meilläkin keskusteltu. Viimeksi noin kymmenen vuotta sitten Suomen Asianajajaliiton piirissä käytiin laajaa keskustelua siitä, tulisiko Suomeen saada asianajajamonopoli. Kysymyksen asetelun lähtökohta oli oikeusturvanäkökohta, ei asianajajan omat edut. Tuolloin päädyttiin siihen, että asianajajakunta oli valmis ottamaan vastaan kaikki sen tarkoituksen toteuttamista edistävät tehtävät ja vastuut, mikäli sitä yhteiskunnallisten päättäjien toimesta asianajajalle tarjotaan. Itse asianajajakunta ei ole pyrkimässä aktiivisesti asianajajamonopoliin. Tuolloin kuitenkin ehdotettiin, että oikeudenkäymiskaaren oikeudenkäyntiasiamiehiä koskevia kelpoisuusehtoja tulisi kiristää siten, että oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tulisi olla asianajaja tai muu oikeustieteellisen koulutuksen saanut henkilö. Tämä toteutuikin vuonna 2002.

Toukokuussa 2008 Oikeusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä on arvioida ja

tarvittaessa ehdottaa oikeudenkäyntiasiamiesten ja oikeudenkäyntiavustajien yleisissä tuomioistuimissa koskevan sääntelyn tarkistamista. Työryhmän työ on loppusuoralla. Tavoitteena on, että sääntely takaa riittävästi asianosaisten oikeusturvan ja yleisemmin asianmukaisen oikeudenhoidon.

Työryhmän asettaminen on herättänyt voimakkaitakin reaktioita. Tämä selittynee sillä, että työryhmän toimeksiantonsa mukaan tuli selvittää, voidaanko yleistä lakimiestutkintoa pitää riittävänä kelpoisuusvaatimukseksi ainakaan kaikissa asioissa. Palveluiden laadun valvontaa voidaan kehittää joko niin, että oikeudenkäynneissä voisivat tulevaisuudessa pääsäännön mukaan toimia avustajina asianajajat ja sellaiset lakimiehet, jotka ovat saaneet tähän toimintaan erillisen luvan. Toisena vaihtoehtona on se, että avustajana voisivat oikeussaleissa toimia vain asianajaja -nimikkeen omaavat lakimiehet.

Mikäli olisi päädytty jälkimmäiseen, asianajaja -nimikkeen käyttö tulisi laajentaa koskemaan muun ohessa yritys- ja järjestölakimiehiä. Julkisen kuulemistilaisuuden perusteella näyttää siltä, että työryhmä tulee ehdottamaan muille kuin asianajajille ja julkisille oikeusavustajille erillistä lupaa. Asianajajaliitto ei, kannattaessaan oikeudenkäyntiasiamiesten kelpoisuusehtojen kiristämistä, pyri hankkimaan mitään etua nykyiselle asianajajakunnalle. Uudistuksella kehitetään oikeudellisten palveluiden laatua. Sääntelyllä taataan oikeudenkäyntiasiamiesten toiminnan tietty laatu. Tämän tavoitteen kuvittelisi olevan kaikkien toimijoiden päämääränä.

Riitta Leppiniemi